

Fakulteten för lärande och
Samhälle, Vidareutbildning för lärare

Examensarbete i Slöjd
15 högskolepoäng, grundnivå

Osynligt lärande
i slöjdämnet
ur ett elevperspektiv

Invisible learning in the craft subject from a student perspective

Ann-Sofie Grentzmann

Ämneslärarexamen åk 7–9, 225hp
2019-06-10

Examinator: Eva Wennås Brante
Handledare: Hanna Hofverberg

Abstrakt

Denna uppsats är en empirisk studie av slöjdpraktik i grundskolan. Min ambition är att få ett perspektiv på hur elever upplever och ger uttryck för lärandet i slöjd.

Empirin består av intervjuer med 8 elever och har analyserats med två olika analysverktyg. Dokumentation av empiri samt litteratur, avhandlingar och vetenskapliga artiklar har legat till grund för att skapa en analytisk förståelse av vad elever tillgodogör sig för att förstå slöjdens nytta. Analysen väcker vidare frågor kring hur elever förvärvar lärande i slöjdamnet. Studien bidrar med ett reflekterande perspektiv om slöjdverksamhet men prövar också att se slöjdandet som en del av människans behov. Studien visar att det saknas en djupare innebörd av slöjdamnet ur ett elevperspektiv. Samtidigt upplevs det att slöjdföremåls uttryck växlar men att tekniker ändå består. Resultatet visar att elever har svårt att verbalt uttrycka vad slöjd är men att de ser användningen som något mycket praktiskt och användbart. Studien kan ge stöd till intresserade inom slöjdverksamheter för att se behovet av ett slöjdspråk samt ett likvärdigt förhållningssätt. Slöjdamnets syfte behöver förmedlas och belysas utåt för att ämnet ska utvecklas i takt med vårt samhälle.

Nyckelord: slöjd, slöjdamnet, kreativitet, Lgr11, slöjdprocess, motivation, slöjdspråk, elevperspektiv

Förord

*Der findes én visdommens vej - det er dén,
som bør være let at erindre:*

*Dum dig,
og dum dig,
og dum dig igen,
men mindre*

citater av Piet Hein, 1903–1996

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte & frågeställningar	6
3. Bakgrund	7
4. Forskningsläge	9
4.1 Vad påverkar slöjdprocessen	9
4.2 Elevers erfarenheter av slöjdprocessen	13
5. Teoretiska utgångspunkter	17
5.1 Didaktisk modell	17
5.2 Pragmatism som lärandeteori	19
6. Metod	21
6.1 Metodval	21
6.2 Intervjuguide	21
6.3 Urval	21
6.4 Genomförande	23
6.5 Empirisk genomgång	24
6.6 Etik	24
6.7 Validitet och reliabilitet	25
6.8 Avgränsningar	25
7. Analys med resultat	26
7.1 Analys	26
7.1.1 Slöjd utifrån ett elevperspektiv	26
7.1.2 Stimulerande elevsamtal	27
7.1.3 Slöjdprocess – med kreativitet	29
7.2 Sammanfattande resultat	30
8. Diskussion	32
8.1 Elevers inflytande kan ge ökat lärande	32
8.2 Lärares roll i slöjdprocessen	34
9. Referenser tryckta källor & digitala referenser	36
10. Bilagor	39
Bilaga 1: Informationsbrev till vårdnadshavare	39
Bilaga 2: Intervjuguide	40
Bilaga 3: Empirisk genomgång	41

1. Inledning

Slöjd är idag ett obligatoriskt ämne i grundskolan med totalt 330 timmar garanterad undervisningstid. Olika utvärderingar (Skolverket 2003; 2015) visar att elevernas bild av slöjden till största delen är positiv och att de känner engagemang, intresse och trivs i slöjden. Det framkommer också i den senaste utvärderingen att eleverna upplever att de har ökat möjligheten till inflytande i slöjdämnet sedan förra utvärderingen. Detta även i jämförelsevis med andra skolämnen. Vidare beskriver utvärderingarna att eleverna tycker att slöjdämnet är ett av de roligaste ämnena i skolan men också ett av de ämnen de anser sig ha minst nytta av. Det framkommer också att eleverna inte förstår varför ämnet finns eller vad de lär sig.

För att elever ska förstå nyttan med vad de lär sig i slöjdämnet, så skrev Lgr11 fram ett tydligare undervisningsinnehåll och visade på att elever behöver beskriva sina val i slöjdprocessen. Ambitionen från Skolverkets (2011a) sida var att dessa nya skrivningar skulle "synliggöra innehållet" men också hjälpa eleverna att förstå nyttan av ämnet. Dock, när den nationella utvärderingen gjordes 2015 visade det sig att trots dessa nya kunskapsmål och formuleringar i kursplanen, förstod eleverna fortfarande inte vad de lär sig. Jag kommer i denna uppsats inte utgå ifrån att eleverna inte förstår varför de lär sig slöjd, istället kommer jag att vända på problemet och ställer frågorna – vad menar eleverna att de lär sig i slöjddandet? Vad det är som gör att slöjd uppfattas som det gör? Vad är det elever upplever och vad är det som påverkar deras uppfattning?

Mitt syfte med denna studie är att undersöka vad elever upplever och vad det är som påverkar deras uppfattning i ämnet slöjd. Med min studie hoppas jag att kunna bidra till att öka förståelsen för hur slöjdämnets förmågor och kunskaper kan tydliggöras för ett meningsfullt lärande. Jag hoppas min studie blir användbar för lärare, lärarkandidater, slöjdhandledare samt övriga intresserade inom ämnet.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka vad elever upplever och vad det är som påverkar deras uppfattning i ämnet slöjd. Mot bakgrund av syftet har följande forskningsfrågor formulerats:

1. Vilka av slöjdämnets syften från kursplanen uppfattar eleverna och hur kommer det till uttryck i deras narrativ?
2. På vilket sätt ges elever utrymme för inflytande i slöjdämnet?
3. Hur ger eleverna uttryck för upplevelsen av görandet i slöjdundervisningen?

3. Bakgrund

Slöjd är ett ämne som enligt den Nationella utvärderingen i slöjd, (NU-03, Skolverket, 2003, s.9) ger eleverna en ökad möjlighet till inflytande jämförelsevis med andra skolämnen. Elevernas bild av slöjden är till största delen positiv, de känner engagemang, intresse och trivs i slöjden. Dock framkommer det även att de inte förstår varför ämnet finns eller vad de lär sig. I utvärderingen NU-03 kan det även sammanfattas att eleverna i stor utsträckning utvecklar sitt eget sätt att lära och uppvisar en stor lust att lära (2003, s.10). Slöjd tillhör de roligaste ämnena men också ett av de ämnen de anser sig ha minst nytta av. Föräldrarna anser inte heller att slöjd tillhör de viktigaste ämnena i utvärderingen NU-03.

Det tillkom en ny läroplan 2011 och även en ny slöjdkursplan, Lgr 11, i vilka nya skrivningar tillfördes. För att analysera varför slöjd uppfattas som det gör, är denna studies främsta mål att inta ett elevperspektiv om hur lärandet uppfattas och vad det egentligen är som bidrar till elevens lärande. Resultaten kan bidra till en meningsfull kunskapsstillväxt där en informativ bild belyses ur elevperspektiv.

I Skollagen (2010:800) kan man slå fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Undervisningen ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära enligt Skolverket (Lgr 11, 2011, kap.1). Är det möjligt att lust hänger ihop för meningsfullt lärande och hur ser verkligheten ut? Det är frågor som återkommer i min profession som lärare och i studien. Imsen (1997) skriver om vad som är viktigt att fokusera på i undervisningen för att behålla våra elever motiverade. Genom att elever ska skaffa sig kunskaper, attityder och färdigheter ger det möjligheter för dem att fungera som vuxna och självständiga individer i ett demokratiskt samhälle. Eleverna är skolans huvudpersoner och skolan är till för dem.

I slöjdämnet är det många faktorer som påverkar slöjdprocessen. Där är lusten, men även olusten, i allra högsta grad en huvudfaktor enligt slöjdforskare Stina Westerlund (2015). Skrivningen i kursplanen visar att slöjdande ska stärka tilltron till elevernas förmåga till att klara dagliga uppgifter i livet men vi vet inte om hur det upplevs. Enligt Lgr 11 framhålls detta som betydelsefullt för både individers och samhällets utveckling och som ett av skolans alla uppdrag. Mer ämnesdidaktiskt blir det intressant att undersöka hur syftet uppfattas av eleverna samt vad det är som gör slöjden

till det ämne som beskrivs som roligt, men att nyttan inte är förankrad hos eleverna (Skolverket, 2003; 2015). Skolans slöjduppdrag är bland annat att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av redskap, vilket är ett sätt för människan att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design utifrån behov i olika situationer. Enligt Lgr 11 innebär slöjd manuell och intellektuell arbete i förening vilket utvecklar kreativitet och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i dagliga livet (2011, kap.3.16)¹.

Syftet för slöjdamnet är enligt Lgr 11 och kursplanen (2011, s.213);

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och uttrycksformer. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion och om hur dessa kunskaper kan kombineras med medvetna val av material och teknik. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med begrepp som beskriver arbetsprocesser, redskap och slöjdföremåls etiska uttryck. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar medvetenhet om estetiska traditioner och uttryck samt förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder.

---

¹ Versionen av Lgr11 från 2011 har använts som referens, skrivningen är densamma i Lgr11 från 2011 som 2018 vad gäller kursplanen för slöjd.

4. Forskningsläge

Tidigare forskning inom Norden visar att det finns ett hundratal doktorsavhandlingar som är relevanta för utbildning och lärande enligt slöjdprofessor Marlène Johansson (2018), vilket ändå är sparsamt jämfört med andra ämnesområden. Samtidigt är det få avhandlingar som har fokuserat på slöjdämnet specifikt och med utgångspunkt i elevers upplevelser och erfarenheter av slöjdämnet (Hasselskog, 2010). Inom den nordiska organisationen Nordfo, Nordiskt forum för forskning och utvecklingsarbete inom utbildning i slöjd (Nordfo) sammanställs doktorsavhandlingar som relaterar till utbildning och lärande inom det internationella slöjdfältet. Finland har övervägande del av avhandlingarna (Johansson, 2018) och från 1995 finner man samtliga avhandlingar från Norden i Techneserien som ägs av Nordfo. Techneserien publicerar forskning inom slöjdpedagogik och slöjdvetenskap på nordiska och engelska.

Slöjdforskning kan stundtals upplevas som långt borta från det som händer i skolan. I följande kapitel kommer en redogörelse av den forskning som anses vara relevant för mitt ämne. Syftet är att undersöka vad elever upplever och vad det är som påverkar deras uppfattning i ämnet slöjd.

4.1 Vad påverkar slöjdprocessen?

I Stina Westerlund (2015) doktorsavhandling om ”*Slöjd-lust och olust*” har hon fokus på elevens känslor när hon studerar lärandet i slöjddandet med sociala arbetsprocesser. Det är elevernas erfarenheter i årskurs 8 som hon följer i fyra grupper. Westerlund fokuserar även på vad eleverna berättar om sina känslomässiga upplevelser av arbetet och hon har särskilt studerat händelser där det händer något känslomässigt nytt i en situation. Westerlunds resultat beskrivs som en trepart; elevens gemenskap i undervisningen, elevens förhållande till slöjdföremålen och elevens upplevelse av slöjdprocessen. Vidare beskriver hon att lust och olust ingår i elevens emotioner och är enligt henne avgörande för hur elever förstår och bedömer olika situationer i arbetsprocessen liksom för de handlingar som följer. Det blir med andra ord emotionellt grundat.

Studien är att betrakta som sociokulturell och den har en deskriptiv ansats, vilket innebär att avhandlingen gör en minimal tolkning i analysen. Teorin om det sociokulturella perspektivet, som också utgör en epistemologisk ståndpunkt, tar fasta på

elevers erfarenheter och lärande som är grundade i interaktion i en situerad praktik. Där har det kulturella och det historiska sammanhanget betydelse. Säljö (2000) menar här att kulturen består av idéer, värderingar och kunskaper samt resurser som människan förvärvar genom social interaktion med omgivningen. Erfarenhet och lärande är därmed knutet till olika praktiker där elevers deltagande och handling fungerar som en inramning menar Westerlund (2015, s.62).

Westerlund beskriver resultatet som att lärandet i ett klassrum handlar om att kunna byta perspektiv, få ett synliggörande på det man gör eller att tänka på ett annat sätt. Detta sker med väldigt små steg och stöds av det vardagliga pratet och samspelet mellan eleverna. Hon menar vidare att humor, lek och att stötta en kompis har stor betydelse för eleverna ska kunna byta perspektiv och då speciellt med att våga se ett misslyckande. För denna studie blir hennes resultat mycket intressant, då studien också undersöker vad eleverna uppfattar av sitt lärande och vad det är som påverkar slöjdprocessen.

Ett annat resultat som Westerlund kom fram till var att när elever har stort inflytande på sitt arbete i slöjdamnet är det grundläggande för progression och lärande, då känslorna får vara en del av processen. Eleverna har olika bakgrunder vilket i sin tur leder till att detta får stora konsekvenser för vilket lärande som är möjligt. Hon sammanfattar i termer som emotionella praktiker eller förhållningssätt. Hon menar att elevernas känslor kan fungera som ett roder i processen vilket hjälper eleverna att manövrera arbetet. Här kan det urskiljas en relevant koppling om vad man undersöker i denna studie, just hur eleverna upplever vad det är som påverkar lärandet. Westerlund menar vidare att om man istället talar om något som är meningsfullt för eleven, så får det en annan betydelse än bara roligt. Vidare i praktiken som enligt Westerberg tolkar, är detta det som är mycket besvikelse och frustration, men samtidigt en stolthet. Detta behöver belysas för att komma förbi "det roliga" som kan dölja allvar och även lärande i slöjdamnet, menar Westerlund. Alltså kan man här konstatera att emotioner påverkar lärandeprocessen, vilket även tas upp i denna studie.

Milla Ojala (2013) har skrivit en avhandling med titeln "*Constructing knowledge through perceptual processes in making craft-art*". Avhandlingen fokuserar på vilken kunskap som konstrueras genom perceptuella, med andra ord uppfattningar, av processerna i hantverk. Ojala undersöker hur en lärare kan styra elevers uppfattning och

ändå tillåta elevers egna sensoriska upplevelse att utvecklas. Studien ger inte svar på detta direkt men den syftar till att lägga en grund till uppfattningen av slöjdpedagogik genom att undersöka slöjdprocesser. Hon vill förstå hur ett hantverksobjekt kan aktivera människans sinnen på olika sätt och om det förekommer något unikt i uppfattningen under processen. Här blir frågan ställd om hur vidare det är materialet eller om det är det etiska som ger upplevelser och gör att slöjdaren känner sig emotionell. En parallell finns till Westerlunds (2015) studie om hur emotioner styr i slöjdandet.

Ojals kvalitativa forskning bygger på en grundad teori (grounded theory) där empirin består av intervjuer och observationer. Deltagarna är elever från 14–16 år. Resultat av analysen visar att det upptäcktes sju begrepp vilka beskriver processernas egenskaper och dimensioner. De perceptuella processerna har tre gemensamma egenskaper som varierar dimensionellt, det är aktivitet, position och funktion. Att kunna uppfatta slöjd kan både vara aktivt och passivt. Det aktiva inkluderar att använda flera sinnen, flytta kroppen och röra material. De passiva uppfattningarna är mestadels visuella eller auditiva. Eleverna är passiva mottagare av information eller så observerar de andras handlingar. Syftet med de perceptuella processerna i slöjd är den holistiska upplevelsen av situation, de materiella omgivningarna och relationen med andra och sig själv.

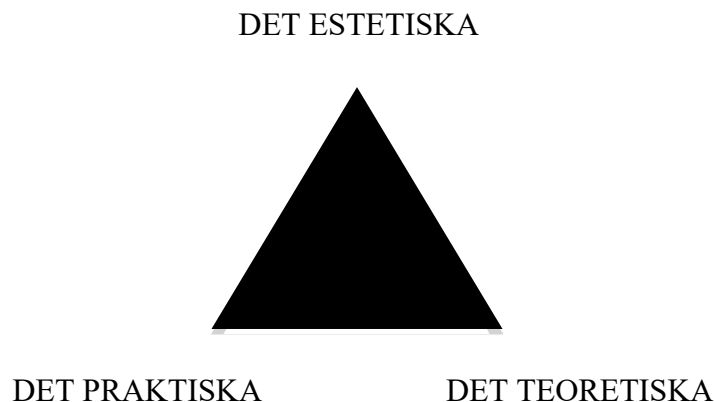
Sammanfattningsvis spelar de perceptuella processerna stor roll i slöjdandet. Konsekvenserna av att uppleva slöjd är att konstruera formell och informell kunskap i nya situationer, styra slöjdprocessen, skapa bilder, dra slutsatser eller ta beslut under processen. Detta ökar självmedvetenheten med färdigheter, känslor, motivation och kropp. Ojala (2013) avslutar med att skriva om hur fascinerande det är att en grupp kan konstruera sin egen kunskap genom perceptioner vilka upplevs individuellt men delas genom dialog.

Kajsa Borg är docent i pedagogiskt arbete och som slöjdforskare bidrar hon med att skriva vetenskapligt om slöjd och dess innebörd. Borg var även med och ledde den expertgrupp som på uppdrag av Skolverket arbetade med slöjddämnets kursplan till Lgr11. I Borgs avhandling (2001) ifrågasätter hon ämnet slöjd ur tidigare elevers perspektiv, alltså nu vuxna. De empiriska undersökningarna täcker intervjuer med både ämneslärare och vuxna med fokus på gamla minnen. Borg sammanfattar att det kreativa arbetet genererar känslor som uppfyllelse och nöje. Upplevelsen verkar motsvara grundläggande

behov som de flesta känner igen. Utifrån Borgs resultat av att känslan är viktig för elevens lärande, blir det tydligt i hennes avhandling att detta påverkar elevens lärande.

Borg kommer i sin analys fram till att slöjdens kvaliteter är kopplade till både elevens personliga och kroppsliga erfarenhet i arbetsprocessen och i slöjdmaterial. Borg förespråkar och använder Deweys teori om att människan inte bara har ett huvud utan även hand och kropp och att allt samverkar. Lärandet sker med både tanke och känsla. Lärandet i slöjd bygger på "learning by doing" där erfarenheten av handling utvecklas genom samspel med sin omvärld och relation mellan individ och teoretiska utgångspunkter (Dewey/Hartman/Lundgren 1980). Med detta resultat kan vi alltså se att emotioner påverkar lärandeprocessen vilket blir intressant i min studie.

Utifrån ett upplevelseperspektiv av de intervjuade vuxna, före detta elever, är det som framträder enligt Borg en variation av inställningar till det framväxande föremålet. Dessa inställningar är som typologier med möjliga positioner elever kan anta. Kajsa Borg har i sin avhandling använt sig utav en triangel (se figur 1) för att beskriva hur slöjddämnet kan bemöta de olika aspekter som finns för att möta barnens olika behov.

Figur 1. Från Slöjddämnet; intryck-uttryck-avtryck av Kajsa Borg (2001)

Borg beskriver att slöjddämnet är komplext och att slöjdlärare måste vara medvetna om vart de vill med undervisningen. Triangeln med dess spetsar bildar en helhet, vilket alltid är önskvärt i undervisning. Borg skriver följande;

En triangelspets motsvarar det praktiska som handlar om tillverkning, konstruktion och produktion, men som även anknyter till teoretisk kunskap och konstnärligt skapande. Nästa spets betecknar det teoretiska som på motsvarande

sätt betecknar ett undersökande reflekterande som strävar mot förståelse. Detta blir både en förutsättning och ett resultat för de praktiska handlingarna. Den tredje spetsen står för det som jag vill kalla för det estetiska” (2001, s.189).

4.2 Elevernas erfarenheter av slöjdprocessen

Slöjddandet i skolan innebär även en viss social praktik menar Marlène Johansson (2002) i doktorsavhandlingen *“Slöjdpraktik i skolan”*. Hon har studerat pågående slöjddaktiviteter vilka hon beskriver och analyserar. Hon använder en sociokulturell teori som bas för att berätta och försöka förstå vad elever gör när de arbetar i slöjden. Centrala termer och begrepp i denna teori är aktivitet och verksamhet, handling och operation vilka dessutom står i en hierarkisk relation till varandra. Säljö (2000) och Johansson (2002) menar att lärandet kan äga rum på både en individuell och kollektiv nivå och att lärande inte är någon homogen eller endimensionell företeelse eller process. Den typ av kunskap som blir funktionell och produktiv har ändrats genom århundradena och kommer ständigt att ändras som en funktion av omvärldens krav och möjligheter sett ur ett sociokulturellt perspektiv menar Säljö (2000).

Ett resultat av analyserna är att slöjd är ett utpräglat kommunikativt ämne. Inspiration och intryck från elevernas vardag utanför skolan förekommer i stor utsträckning. Johansson menar även att under slöjdarbetet tränas text- och bildtolkning genom att man lär sig att se relationen mellan ett tänkt föremål och en förebild. Johansson beskriver också med sin avhandling delar av skolans slöjddaktiviteter och analyserar detta ingående utifrån ett grundläggande intresse för samspelet. Aktiviteterna i slöjdverksamheten utmärks av flera abstraktionsprocesser där gränser för de språkliga metaforerna teori och praktik flyter samman. Eleverna lär sig av varandra även om de arbetar med att framställa egen design i föremål genom att betrakta och bekanta sig med processen. I ett hantverk handlar kunnande, enligt Johansson, mestadels om att använda sig av egna och andras slöjddaktiviteter.

Resultatet visar tydligt att slöjd är ett kommunikativt och reflekterande ämne i en kontext där de får konfronteras med en rad såväl abstrakta som konkreta utmaningar. Det blir uppenbart att slöjddämnet är unikt med sitt syfte och för att kunna bygga in kunskaper i ett föremål. Slöjdforskaren Johansson menar att kunskaperna som förvärvas under

arbetsprocessen kan skuggas av föremålet (KRUT, 2008, 133–134, s.7). Detta anses också relevant för denna studie att undersöka med hur slöjdprocessen uppfattas ur elevperspektiv.

Peter Hasselskog (2010) som är slöjdforskare, lärarutbildare och föreläsare har med sin avhandling synliggjort och analyserat slöjdlärares skilda förhållningssätt i undervisningen. Hasselskog undersöker hur detta relaterar till förutsättningarna för vad och hur eleverna ges möjlighet att lära. Olikheter mellan lärare relaterar också till att slöjdundervisningen skall vara likvärdig. Forskarens sätt att se på kunskap för sin avhandling är med epistemologiska och ontologiska utgångspunkter. Detta innefattar en syn på lärande där samspel och kommunikation med andra och med artefakter i en social och kulturell kontext utgör ett grundläggande fundament. Det innebär att forskarens synsätt överensstämmer med det sociokulturella perspektivet så som det beskrivs av bland andra Säljö (2000).

I sin avhandling visar Hasselskog även att slöjdlärare bara i liten utsträckning anpassar sitt förhållningssätt till situationen eller eleverna, det verkar mer bero på förhållningssättet på person än situation. Hasselskog sammanfattar även att läraren bör reflektera över sin egen undervisning och inte i termer av rätt och fel. Hasselskog (2010) är även tydlig med att eleverna ska kunna reflektera och överföra tidigare erfarenheter till en ny situation samt relatera till saker utanför. Detta visar studien med ett tydligt samband mellan lärares förhållningssätt och elevernas upplevelse av undervisningen. Med detta resultat har denna studie ytterligare en möjlighet att koppla elevernas upplevelse av slöjddämnet till vad de anser påverka deras lärande.

Något som Hasselskog argumenterar för (2010) är att det saknas en definition av slöjdprocessen, dock att det finns flera men att de sällan diskuteras. Här framhåller Hasselskog värdet på att det måste finnas villkor så att begrepp går att operationalisera. Med det menar han att slöjdprocessen kan definieras på ett sådant sätt att det går att tillämpa i konkreta situationer på ett entydigt och klart sätt. Om detta villkor ej är uppfyllt finns det risker, menar Hasselskog, med att det nya begreppet ökar till språkförbistring. Hasselskog diskuterar om begreppet likvärdighet kan föras utifrån vad det är som undervisas. Eller om det är innehållet i undervisningen som ska kopplas till vad eleverna därmed antas lära sig. Han menar att genom att istället fokusera på hur undervisningen

bedrivs ges underlag att diskutera likvärdighetsaspekter. Både utifrån lärarens men också undervisningens betydelse för vad eleverna lär sig i relation till målen. Detta oavsett om innehållet är eller uppfattas vara detsamma. Denna diskussion utgör ett bra underlag för vilka underliggande orsaker som kan finnas till varför eleverna kan uppfatta slöjdämnet som de gör.

Den avhandling som senast finns publicerad inom slöjdområdet är Hanna Hofverbergs (2019) med titeln ”*Crafting Sustainable Development*”. Den har i jämförelse med tidigare avhandlingar ett annat forskningsfokus, nämligen hur slöjdande kan förstås som ett lärande för miljö och hållbarhet. Det övergripande syftet är att bidra med ny och fördjupad kunskap om undervisning och lärande när hantverksverksamheten görs till en fråga om miljö- och hållbarhets undervisning. Hofverberg har med tre delsyften, det första syftet är att undersöka vad som utgör ett möjligt innehåll. Det andra syftet fokuserar på vad som influerar och påverkar lärandeprocessen och tredje syftet undersöker hur slöjdmaterialet deltar i lärandeprocessen. Alla med relevans och syfte när slöjdande görs till en fråga om miljö- och hållbarhets undervisning.

Avhandlingen innehåller en sammanfattning och fyra artiklar. Den första artikeln är en explorativ studie som identifierar ett möjligt undervisning- och lärandeinnehåll, där olika hantverksaktiviteter belyses utifrån miljö och hållbarhets- undervisning. De andra artiklarna bygger sedan på observationer av ett återbruksprojekt och ett broderiprojekt. Något som blir intressant för min studie är ett av Hofverbergs resultat om att arbeta med återbruksprojekt i skolan inte per automatik bidrar till att främja miljö- och hållbarhetsaspekter. Istället är det viktigt att uppmärksamma lärprocessen för att man ska förstå vad eleverna lär sig, menar Hofverberg. Annat resultat som Hofverberg visar är hur hantverksmaterialet deltar i slöjdundervisningen och i lärandet. Hofverberg har identifierat tre spänningar i sin första artikel när ett möjligt innehåll identifieras, vilka är intressanta i min studie för att förstå vad lärandet innehåller.

Den *första* spänningen utgörs av spänningen mellan ett individuellt och ett kollektiv perspektiv. Där innefattas även om hantverksskicklighet krävs för att något ska betraktas som hållbart. Den *andra* spänningen utgörs av slöjdarens förkroppsliga erfarenheter och deras relation till världen, med exempel som; Hur tolkas och upplevs glädjen av att kunna slöjda? *Tredje* spänningen är att den utgörs mellan de ekologiska,

sociala och ekonomiska dimensioner vilka ingår i definitionen hållbar utveckling. Detta kan vara till exempel att målet är att spara resurser, värna om slöjdaren eller producera billigare produkter.

Hofverberg menar också att det är det didaktiska innehållet av undervisningen som analyseras och då framträder skillnader. Med det didaktiska innehållet menas undervisningens syfte - vilka förmågor värdesätts i relation till detta syfte samt hur lärandet gestaltas i relation till syftet.

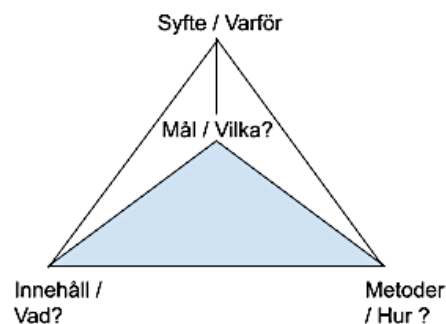

5. Teoretiska utgångspunkter

Teorierna som denna studie använder för att tolka det empiriska materialet är analytiska verktyg som befunnits användbara och nödvändiga för studien. Här följer en mer övergripande beskrivning av de teoretiska ansatserna.

5.1 Didaktisk modell

En av syftets viktigaste frågor är för vem undervisningen utformas. Läraren måste utgå ifrån varje elevs individuella förutsättning och skapa en undervisning som passar alla i elevgruppen enligt Lindström/Pennlert (2009, s.41). Undervisningens innehåll ska vara utifrån perspektiv som *vad* är det som ska undervisas, *hur* ska detta innehåll förmedlas och *varför* ska just detta innehåll vara med. Svaren är inte givna på de didaktiska frågorna för varje undervisningstillfälle. Många faktorer är med och påverkar, vilket åskådliggörs i figur 2 nedan. Det är viktigt för eleverna att de ska få möjlighet till att vara delaktiga. Resultat som framkom i NU-03 var också att eleverna uppfattade att de hade en större möjlighet att vara delaktiga i slöjdamnet än jämfört med andra skolämnen (Skolverket, 2003). Kursplanen i Lgr 11 har ökat betoningen på olika inspirationskällor för elevernas slöjdarbeten och även för att få in digitala medier i ämnet (2018). Lärarens roll förändras ständigt men med bestämda utgångspunkter och det blir viktigt att kunna välja ut och motivera ett relevant innehåll i undervisningen. Det är didaktiska begrepp, teorier och modeller som hjälper lärare att beskriva och analysera undervisning och elevers lärande skriver Lindström/Pennlert (2016, s.24). Didaktik förklaras enligt Colnerud & Granström som läran om undervisning och benämns som ett yrkesspråk (2015, s.42). Didaktik kan sammanfattas som lärares gemensamma kunskaps- och teoriuppbyggnad.

Figur 2. Lindström & Pennlerts modell (2016).

Lindström & Pennlerts modell är en öppen didaktisk modell som lyfter fram centrala didaktiska begrepp och den kan användas för att upptäcka och granska didaktiska samband (2016). Lindström & Pennlert framhåller även att modellen inte bara ger överblick utan att den används för att upptäcka och granska didaktiska vägval i olika terränger. Denna modell med efterföljande fördjupningar kan hjälpa lärare att ringa in mål som elever ska nå och finna vägar för att nå målen. Modellen används i denna studie för att undervisning är ett möte mellan lärare och elev kring ett innehåll.

I lärandet sker görandet framhåller Johansson och slöjdandet utmärks av flera lärandeprocesser där gränser för de språkliga metaforerna teori och praktik flyter samman (2002). Det kan operationaliseras ur ett elevperspektiv då de olika frågorna fokuserar på undervisningens dimensioner och enligt Lindström & Pennlert tar sig alltid innehållet någon form (2016). Det kan vara när elever och lärare studerar och bearbetar innehållet med hjälp av metoder och *hur* frågor. *Varför*-frågan är syftet med det innehåll och metod som man väljer. Syfte och mål för lärandet är alltså utgångspunkt för val av innehåll och metod. Målen är vilket lärande man vill att det ska leda till och även utgångspunkten för val av metod och innehåll. Utvärderingen speglar också resultat för målet. Svaren är inte givna för varje tillfälle, vilket Lindström & Pennlert visar med sin modell - de varierar och påverkas av många faktorer (2016). Kajsa Borg (2001) har i sin avhandling använt sig utav en triangel för att beskriva hur slöjdämnet kan bemöta de olika aspekter som finns för att möta barnens olika behov.

Didaktiken kan beskrivas som relationen mellan elev och innehåll medan pedagogiken kan beskrivas som relation mellan lärare och elev. När ämnesdidaktiken tog form ansågs det föreligga skillnader mellan olika ämnen och att dessa utövar ett stort inflytande på undervisningsprocessen, de kunde därför inte undervisas och studeras på samma sätt. "De flesta forskare är överens om att ett idealiskt och informativt sätt att avgränsa och definiera ämnesdidaktiken är att identifiera det gemensamma området mellan didaktiken och undervisningsämnet som en intersektion" (Hansén/Forsman red, 2017, s.58–59).

Denna syn på didaktik som ovan beskrivits ligger alltså till grund för analys av empirin. Frågor som "vad, hur, varför" kommer användas i min studie för att analysera elevers uppfattning och upplevelse för lärande i ämnet slöjd.

5.2 Pragmatism som lärandeteori

Det finns flera teoretiska perspektiv på ett mänskligt lärande och dess utveckling, ett är Deweys teori om att vi ska ge barnen full tillgång till hela sin begåvning (Dewey/Hartman/Lundgren, 1980, s.40). John Dewey kallas den progressiva pedagogikens lärofader och levde mellan år 1859–1952. Han betonade nödvändigheten att ge utrymme åt den enskilde elevens fria växt och utveckling. Dewey menade att i utbildningen måste eleven ges möjligheter att aktivt pröva och experimentera men att det ändå inte är någon fri och kravlös utbildning. Det finns tre sidor i Deweys filosofi: nytänkande, utveckling, erfarenheter och demokrati. I det nytänkande perspektivet menar Dewey att den första sidan av utveckling är tillväxt och att det inte finns något slutgiltigt eller absolut mål för tillväxten. Målen kan justeras efter hand och detta innebär att Deweys pedagogiska filosofi är jordnära och en framtidsinriktad teori (Imsen, 1997). Erfarenheten, benämnd som sida nummer två, är att man bör förhålla sig till vad som sker när barn lär, då inläring är något aktivt. Denna sida kan definieras i slöjddämnet där det ständigt är en pågående slöjdprocess. Kunskap, menar Dewey, är en central funktion och elever måste få göra sina egna erfarenheter utifrån praktisk verksamhet (Imsen, 1997). Den tredje sidan är demokrati. Han menar att demokrati är en fördjupad livsattityd hos den enskilde men att individen skulle ta ansvar och ändå fostras i frihet till att experimentera och lära.

“Learning by doing” är ett av Deweys mest berömda citat (Dewey/Hartman/Lundgren, 1980). Det är en förenkling av att synen på människan är aktiv gentemot sin omvärld. När vi lär så riktar vi våra handlingar mot något och vi lär oss genom nya erfarenheter. Människan lär sig genom att göra, “learning by doing”, aktiviteten har en central funktion under själva inlärningsprocessen (Imsen, 1997). Slöjdprofessor Johansson (2002, s.218) har i sin avhandling om slöjdpraktik ett resultat som visar att under arbetsprocessen agerar eleverna genom ett samspel av mentala och fysiska redskap. Johansson beskriver att det som ena stundenoreflekterat kan benämnas teoretiskt, kan i nästas stund växla och uppfattas praktiskt för att återigen uppfattas som teoretiskt. Det blir synligt att utan praktik blir teorin obegriplig (Dewey/Hartman/Lundgren, 1980, s.15-17). Dewey var pragmatiker och pragmatikerna menade att man inte kan dela upp teori och praktik. Att dela upp dessa två områden

skulle vara som att dela upp människan i mentala och kroppsliga funktioner. I slöjdandet pågår det aktiviteter där allt samverkar. Processen har ett eget värde för att den är verklig, den är pågående och alla steg i processen kan bli synliga.

Slöjdprocessen har varierat i uttrycksspråk men kan kortfattat beskrivas i fyra steg som idé, planering, utförande, värdering (Skolverket, 2003, s.56). Här blir Deweys filosofi en jämförbar teori med vad som händer i slöjdandet och vilka syften och förmågor som ska främjas. Enligt Lgr11 ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar (2011). Forskarna Hasselskog (2010), Borg (2001) och Hofverberg (2019) ser också Deweys filosofi som användbar och vetenskapligt förankrad i deras avhandlingar.

För att analysera mitt empiriska material i studien har jag använt teorier i didaktik, Dewey's filosofi och tidigare forskning. Det tillkommer även olika lärandebegrepp med ursprung i teorier som är aktuella för studien. För att kunna besvara de tre frågeställningarna nyttjas ovanstående teoretiska utgångspunkter. Specifikt innebär det att jag som första forskningsfråga utgår ifrån en didaktisk modell och belyser syftet med undervisning utifrån ett elevperspektiv;

1. Vilka av slöjdämnetets syften från kursplanen uppfattar eleverna och hur kommer det till uttryck i deras narrativ?

Därefter undrar jag vilket utrymme och vilka upplevelser som eleverna erfar, vilket jag grundar i pragmatism och Dewey's teori om lärandet i görandet, men också från Borg (2001) som lyfter hur det praktiska, teoretiska och estetiska tillsammans bildar en helhet för upplevelsen. Detta har hjälpt mig att formulera forskningsfråga 2 och 3;

2. På vilket sätt ges eleverna utrymme för inflytande i slöjdämnet?
3. Hur ger eleverna uttryck för upplevelsen av görandet i slöjdundervisningen?

6. Metod

Med utgångspunkt i syfte och frågeställningar blev problemet avgörande för val av metod. För att besvara forskningsfrågorna har kvalitativa intervjuer använts.

6.1 Metodval

Med det kvalitativa intervjuvalet riktar sig intresset mot individen och då med mer framträdande begrepp som innebörd, mening, kontext och process. Min studie är analytisk med ett vetenskapligt förhållningssätt inom hermeneutiken vilket innebär att tolkningen är central när man studerar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen (Patel & Davidson, 2011, s.28). Valet föll på användning av en låg grad strukturering och standardisering, vilket enligt Patel och Davidson, innebär att frågorna är öppna och kan ställas utan speciell ordningsföljd (2011). Studien behandlar hur individer upplever, tolkar och strukturerar en omgivande verklighet i relation till tidigare erfarenheter och kunskaper. Då menar Patel & Davidson (2011) att vi mer metodiskt kan få en avgörande skillnad i resultat genom att använda kvalitativa intervjuer. Denna kvalitativa ansats är övervägande induktiv vilket innebär att man i grunden utgår ifrån iakttagelser och data. Detta kan liknas med att följa upptäckandets väg.

6.2 Intervjuguide

Studien syftar till att undersöka vad elever upplever och vad det är som påverkar deras uppfattning i ämnet slöjd. För att undersöka detta utformades en intervjuguide som innehåller tre teman; undervisning/lärande, funktion/elevinflytande och processinnehåll, (se bilaga 2). Valet av dessa tre teman är bland annat rotade i didaktik och slöjddidaktik (Johansson, 2002) samt Deweys teori. Intervjuguiden har varit till stöd för struktur och fördjupning i ämnet samt för att kunna begränsa studien.

6.3 Urval

Skolan som deltagit i undersökningen har totalt 257 elever från förskolan till årskurs 9. Eleverna har slöjd från årskurs 3-9 med 60-80 minuters lektionstid varje vecka. De

alternerar med textil- och trä/metallslöjd varannan termin fram till årskurs 8. Slöjdvalet är möjligt i årskurs 9 och då med valfri slöjdart, vilket innebär att eleven själv kan välja vad hen vill utforska och göra en fördjupning i.

Det teoretiska urvalet är inom två årskurser, detta ligger till grund för att årskurs 4 har ett års slöjdpraktik och att årskurs 8 har närmare sex års erfarenhet inom skolslöjd. Urvalskriterierna är åtta elever på en grundskola, med vardera fyra elever, i vardera två klasser. I årskurs 4 är elever 10–11 år och i årskurs 8 är elever 14–15 år. Mitt urval är med fyra flickor och fyra pojkar, vilket innebär spridning av ålder samt kön. Sammansättningen av urvalet gjordes för att kunna återspegla en maximal variation som Dalen (2008) uttrycker det. Dessa är en viktig förutsättning för utveckling av begrepp för senare analys- och teoriutveckling. Hedin (2011) förespråkar att urvalsmetoden styr forskningsfrågan.

Informationen visade sig vara viktig till hela klassen. Målet och syftet förklarades för studien samt om på vilka grunder de kunde ha möjlighet till att delta. Första urvalet blev med en handuppräckning om vem som ville bli intervjuad. Intresset blev oväntat stort, vilket innebar att ett nytt tillfälle skapades, detta för att få en möjlighet till att nå eleverna mer individuellt. Detta innebar i sin tur att elever som både tyckte ämnet var roligt och elever som tyckte det var mindre roligt kunde ingå i studien. I intervjuerna med de åtta tillfrågade eleverna, varav fyra flickor och fyra pojkar, förekom det inget bortfall.

6.4 Genomförande

Det genomfördes två provintervjuer med elever för att testa intervjuguiden som instrument, men också för att se hur mitt eget beteende var i intervjusituationen. Det fanns då också möjlighet att testa inspelningar från en iPad. Vilket även möjliggjorde korrigering av mina frågeställningar allt efter Patel & Davidsons (2011) rekommenderade förberedelser. Jag var väl medveten om att det fanns en risk med att de intervjuade kunde svara det som jag, som intervjuare, skulle anse vara det rätta. Detta kallas intervju-effekten, enligt Patel/Davidson (2011), vilket kan påverka reliabiliteten då intervjupersonen medvetet eller omedvetet eventuellt svarar vad som förväntas av dem.

Med valet av metod anses att det funnits fler för- än nackdelar med att använda sig utav kvalitativa intervjuer (Trost, 2010, s.32). Det var en utmaning att hålla tillbaka

tempot i intervjufrågorna. Det var av vikt att ta vara på följdfrågor med en öppen och nyfiken attityd. Jag tog mig god tid i alla intervjutillfällen detta för att eleven skulle känna sig avslappnad och för att jag själv skulle kunna vara lyhörd.

Inledningsvis var fokus på att kort presentera studien samt att berätta hur frågorna var uppbyggda under tre teman. I slutet av intervjun såg jag till att det fanns möjlighet till att besvara deras egna frågor eller om det var något som de ville tillägga. Intervjuerna genomfördes i en ostörd och trygg miljö på skolan. Det blev fem elevintervjuer i bildverkstaden samt tre elevintervjuer i ett arbetsrum. Alla intervjuer spelades in med en iPad och med en iPhone som reserv. Båda låg synliga på bordet medans intervjuerna varade mellan 10 till 15 min. Frågorna var väl synliga på dator, en och en, medans jag intervjuade. För att kunna uppnå en god samtalsrelation placerade jag eleven snett bredvid mig istället för rakt framför mig.

Jag började intervjuerna med att prata om allmänt som ålder, intresse, hobby, trivsel i skolan, familj och annat som eleven själv ville prata om. Detta kan liknas med en kontaktetablering vilket Dalen (2008) förespråkar speciellt när det gäller intervjuer med barn. Denna etablering ska helst ge barnet, i mitt fall eleven, en känsla av att vara accepterat och bekräftat. Jag styrde intervjun, allt efter vad Trost (2010) beskriver så att eleverna med mina öppna frågor skulle kunna utveckla sina resonemang utan min inblandning och påverkan. Jag valde även att följa Trost (2010) teori med att lyssna och inte dela med mig av egna handlingar eller åsikter. Det var lärorikt att ta ett extra andetag för en paus så att eleven kunde fortsätta sitt resonemang och utveckla sin tankegång så långt som möjligt.

Intervjuguiden användes med de valda tre teman för att kunna erhålla jämförbar information samt för att kunna anpassa och följa elevens tankar. Med min intervjuguide har jag även haft möjlighet till att använda tillräckligt många frågor för att kunna nå studiens syfte (Dalen, 2007, s.31). I flera intervjuer fick jag känslan av att elever var ovana vid att prata om innehållet i undervisningen och om hur känslor kan styra. Deras emotioner blev vidgade ju mer intervjuerna fortskred.

6.5 Empirisk genomgång

Min analys är hermeneutisk, vilket innebär att tolkningarna har utvecklats växelvis i process mellan nya observationer och erfarenheter som uppstår. Inom hermeneutiken utgör förståelsen en naturlig utgångspunkt i tolkningsprocessen fram mot förståelse enligt Patel/Davidson (2011, s.83). Den kvalitativa analysen är också iterativ, vilket betyder att min studie har utfört flera genomgångar av datamaterialet.

Anteckningar fördes under intervjuerna för att jag senare skulle kunna urskilja likheter respektive olikheter och på så vis skapa och följa tema och koder.

Analysprocessen har funnits med redan från de kvalitativa intervjuerna där jag iakttagit och observerat under samtalens gång. Transkribering utfördes av mig själv för att få ett unikt tillfälle att bekanta mig med nyanser och ordval med dess betydelser, vilket Dalen (2007) även förespråkar.

Tematiseringen utgick från intervjuguiden för att kunna göra en sammanfattning av varje intervju. Jag tänkte på att använda citat och var väl medveten om betydelsen i kodning-analysprocessen. Citat ska vara, enligt Dalen, det som fångar upp det väsentliga, tjäna exempel för många och ska förekomma sällan (2007, s.105). I bilaga 2 är de åtta kvalitativa intervjuerna sammanfattade av min empiri som inte är neutral, vilket betyder att den struktureras efter vad som är intressant mot frågeställningarna. Det har inte förekommit frihet, att ta bort sådant som motsagt de egna antagandena enligt Hjerm/Lindgren (2010, s.100).

6.6 Etik

Det var viktigt att undersökningen var frivillig (Pate & Davidson 2011, s.64). Det sändes ut ett informationsbrev till vårdnadshavaren innan undersökningen (bilaga 1) med möjlighet till underskrift och godkännande av att deras barn fick delta i undersökningen. Systemet som användes var Schoolsoft, vilket är ett webbaserat system för elever, föräldrar och personal där informationsutbyte enkelt kan ske. Även vid intervjutillfället förklarades det att intervjuerna var anonyma och att deltagandet var frivilligt. Det gjordes även en presentation av vad studien innehöll och hur den insamlade informationen skulle användas.

Min profession som slöjdlärare var känd för de intervjuade eleverna. För närvarande undervisar jag inte i ämnet, vilket gjorde att jag kunde agera mer som en neutral, objektiv intervjuare. Det är med stor tillförlitlighet som de etiska reglerna har följts för både elever och vårdnadshavare. Denna undersökning har utformats på så sätt att inga tvivelaktigheter uppstod och det togs även hänsyn till de forskningsetiska principerna enligt Vetenskapsrådet (2017), vilket inkluderar information-/samtycke/ konfidentialitets och nyttjandekravet som förespråkas av Patel och Davidson (2011, s.61–62).

Forskningsetiska överväganden handlar i hög grad om att hitta en rimlig balans mellan olika intressen som alla är legitima och kunskapsintresset är ett sådant.

6.7 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär om det som är avsett att undersökas verkligen blir det som faktiskt undersöks. Reliabilitet innefattar istället om undersökningen har gjorts på ett tillförlitligt sätt. Studien har följt allmänna regler om validitet och reliabilitet.

6.8 Avgränsningar

Begränsningarna för denna studie var att använda sig utav litteratur, vetenskapliga artiklar och tidigare forskning som är relevanta och nödvändiga för att förstå slöjdämnets utveckling i grundskolan.

7. Analys med resultat

Med ett citat från Imsen kan vi utläsa hur alla hantverk kräver sitt egna språk, att görandet är lärandet: *“det är mycket som tyder på, att språket spelar en roll i erfarenhetsprocessen, men på olika sätt. Vi tänker oss till exempel en bagarlärling. Han eller hon måste skaffa sig en mängd teoretisk kunskap om näringslära, kemi, hygien och affärsverksamhet. Men hur lär man sig att älta en deg?”* (1997, s.252).

7.1 Analys

Med hjälp av de tre forskningsfrågorna finns det klara teoretiska antagande som ligger till grund för studiens analysverktyg. Detta förklaras närmare under kapitel 5 under teoretiska utgångspunkter som senare också ligger till grund för min slutsats och mitt resultat.

7.1.1 Slöjd utifrån ett elevperspektiv

“Slöjd är lite olika och det kan både vara roligt och lite jobbigt” (1.4).

“Slöjd är väl ett slags ämne som jag själv känner att det är där jag får ut min kreativitet, där jag får visa vad jag kan och lite undanflykt för mig än de andra ämnena eftersom det är lite annorlunda, att man får mer visa och ta det lugnt och ja” (8.8).

“Jag är inte den som tycker att slöjd är jättekul och jag är inte heller så bra på det” (2.4).

När frågan om vad slöjd är ställs till respondenterna förblir samtliga svar dröjande och en kort tystnad uppstår. Det är tydligt att eleverna uttrycker att slöjd kan innebära lite olika moment och att eleverna uppfattar slöjdamnet som roligt, om man är bra på det. Ett avvikande svar är, att det inte är roligt ifall det är svårt. Samma elev förklarar att allt är roligt ifall man kan det. Det framkommer även att elever upplever att ämnet är lugnt och att det finns tid att vara kreativ. Kreativitet förekommer ofta i elevers uttalande om slöjd.

“Jag menar att det hör väl ändå lite ihop, man måste lära sig teknikerna för att kunna använda materialet” (6.8).

“Man rör ju sig väldigt mycket, det är så mycket mera så fysiskt och psykiskt, alltså man måste blanda båda istället för bara psykiskt och eller bara fysiskt” (1.4).

“Man lär sig att hantera olika verktyg och ja det är väl lite så, om man lär sig att använda en hammare kanske man senare någon gång när man blir äldre kanske spik, skruv eller sömmar” (5.8).

Varför vi har slöjd och vad det är som skiljer sig från andra ämnen, ger respondenterna ett gemensamt uttryck för. Eleverna uttrycker att det är ett ämne där allt samverkar och att de gör mer än att enbart sitta still. I intervjuerna framkommer det att slöjdämnet är ett rörligt ämne på många sätt, både fysiskt och psykiskt. Det blir tydligt att se hur eleverna uttrycker sig om att använda många olika saker som verktyg och material. Eleverna uttrycker att upplevelsen av slöjd är ett ämne vars mening är att ge utrymme till olika kunskaper och förmågor. Dock förekommer det en stor svårighet att uttrycka detta i slöjdtermer, som att veta vad de olika verktygen, teknikerna och materialen heter. Respondenterna kan inte alltid uttrycka i vilka sammanhang slöjdtermerna ska användas. Slöjdtekniker uppfattas återkommande till att vara hjälpsamma faktorer inom utförandet av vardagssysslor och även inför det kommande vuxenlivet. I intervjuerna uppmärksammas det att slöjd uppfattas som ett unikt ämne och det är svårt för eleverna att hitta jämförbara faktorer inom andra skolämnen.

7.1.2 Stimulerande elevsamtal

“Att våga pröva annars kommer man ingenstans” (6.8).

“En sak jag tycker att det är viktigt att det inte ska vara tyst, verkligen i slöjd, måste ha en viss diskussion med kompisar, deras idéer som man kan ta hjälp av, samarbete och prata är bra i slöjden” (5.8).

“Kul när vi får prata för då får man också prata om fritiden och då kan man också få hjälp när man pratar istället för att det ska vara tyst” (7.8).

I elevernas samtal under lektionens gång, utbyter de upplevelser och erfarenheter vilket gör att eleverna oftast inte ser slöjden som en “vanlig” lektion. Kommunikationen ger värdefulla samtal inom slöjdämnet där eleverna får ett transparent lärande genom samarbete. Respondenterna är delaktiga och den tysta kunskapen blir användbar och synliggjord. Eleverna har med sina diskussioner möjlighet att visa och dela med sig av sina idéer och tankar, både som inspiration och kunskap. Det framgår tydligt att elevernas samtal bidrar till mer görande, kunskap och problemlösningar som en självklarhet i slöjdprocessen. Övervägande del av eleverna uttrycker att de kopplar av med att samtala om fritid och hobby under slöjdlektionen.

“Vissa ämnen är lite mer instängda i lådor där man måste följa vissa grejer men slöjd känner jag att man kan då att man får tänka utanför och man får göra fler grejer man får nästan lite ja, egna alltså egen uppfattning av det. Man får en uppgift, men man kan utvidga uppgiften jättemycket och göra sin egen version av det, medans andra grejer måste man exakt göra det som står” (8.8).

“Man kan samarbeta, har man ingen motivation så sitter man där liksom och har tråkigt och då vill man ju inte göra något och då har man ju inte gjort något” (3.4).

“Kul att göra det själv, egna beslut” (7.8).

Utifrån citat om att ha inflytande av eget arbete kan motivation utläsas som viktig för elevinflytandet. Respondenterna har ofta likheter med att motivation behövs i slöjden och att detta uppmuntrar till ett mer betydelsefullt engagemang. Eleverna uttrycker görandet i relation till uppgiften. De vågar pröva och öva till att ha mera tilltro till sina förmågor när de får möjlighet av eget inflytande i uppgiften. Likheter med att få bestämma själv är en faktor för att våga pröva och utveckla idéer. Elevinflytande är viktigt för respondenterna.

Elever uttrycker att när det finns utrymme för att själv kunna bestämma och få möjlighet att tänka utanför boxen, blir uppgifterna mer stimulerande.

7.1.3 Slöjdprocess - med kreativitet

“Att jag får använda min kreativitet, göra saker som jag tycker de ska vara, få utnyttja vad jag vill göra” (1.4).

“Då ritade jag upp en ganska så bra beskrivning vad jag skulle göra, så jag följer den hela vägen och sen så i slutet har jag lagt till lite detaljer och sånt. Nu när jag är klar har det blivit ett väldigt bra resultat. Så en bra planering plus lite ändringar under tiden det är jättebra” (6.8).

“Jag tycker mer väl att det tar lite längre tid, att man ska sitta och göra, men själva skapelsen blir ju då bättre för att man har ju planerat den, så att man inte bara slänger ihop något” (3.4).

I intervjuerna uttrycker eleverna också kreativitet, det är något de använder i sin process för att få ihop en bra planering. Eleverna har gemensam uppfattning om att planering är en viktig del i slöjdprocessen. Planeringen uppfattas som tråkig, men som nödvändig för att få ett bra resultat. Det som är intressant är att ålderskillnaden inte spelar så stor roll i vad man tycker om planering, de alla är eniga om att den är viktig. Planeringen kunde se lite olika ut för varje elev men respondenterna uttryckte att det var bättre att tänka igenom uppgiften innan start, för att kunna slutföra till önskat resultat. Respondenternas uppfattning är genomgående, motivationen styr görandet där kreativitet är en given faktor. Ingen av respondenterna har uttalat någon olikhet om drivkraft, motivation och kreativitet. Slöjd kan uppfattas som både jobbigt och roligt. Det blir tydligt att slöjdamnet är positivt ur ett elevperspektiv.

“Jag älskar att vara unik, nya grejer, bygga på om något är tråkigt, efter det vill jag liksom bara bygga på nya detaljer, nya färger, nya småsaker, som inte andra har och som jag har kommit på själv” (8.8).

“Ja det är mer att man gör saker för att få reda på dom, man använder dom”
(4.4).

“Det är typ att man får vara kreativ, man får hitta på saker, bygga ihop saker och ja ibland misslyckas man och fast då får man börja om och sedan kanske man kan lyckas” (3.4).

En likvärdig elevuppfattning är om hur ämnet slöjd kopplas till vardagen och att det är ett användbart ämne. Även om uppfattningarna skiljer sig i användandet av funktion och om utseende. Med några elevcitat blir det synligt att processen är rörlig och att kreativiteten kan variera. Någon respondent uttalar sig om vikten av att få ett eget utseende och gärna vara unik, medans någon annan väljer att belysa funktionens viktighet. I analysen står det klart att detta uppfattas som att estetik och funktion är viktiga i elevernas arbete mot ett resultat, eftersom det sporrar dem till att göra sitt yttersta. När respondenterna själva får vara med att bestämma hur det ska se ut och vad de ska göra, blir misslyckande, till ett lyckande.

7.2 Sammanfattande resultat

Studiens syfte är att undersöka vad elever upplever och vad det är som påverkar deras uppfattning i ämnet slöjd.

Undersökningen har resulterat i besvarande av de tre frågeställningarna;

- 1. Vilka av slöjdämnets syften från kursplanen uppfattar eleverna och hur kommer det till uttryck i deras narrativ?*

En övergripande uppfattning som eleverna ger uttryck för är att de gemensamt anser att slöjdämnet är viktigt, men problematiken är att de inte alltid kan sätta ord på varför. En del av respondenterna anser att slöjden bidrar med nya perspektiv på skapande och kreativitet, där fokus hamnar på den praktiska delen. Majoriteten av eleverna betraktar även slöjdämnet som en undanflykt och avvikelser från de andra ämnena i skolan, då processer utförs med både psykisk och fysisk ansträngning. När respondenterna blir erbjudna en arbetsprocess där kreativitet, planering och utförande går hand i hand. På så

sätt ger eleverna uttryck för att de tillsammans skapar ett brett utbud av problemlösning, nytänkande och fantasi.

2. På vilket sätt ges elever utrymme för inflytande i slöjdämnet?

Mångfalden av elevsvaren visar i huvudsak på en sak - att ett fritt arbete med elevernas eget inflytande över uppgiften ger en starkare motivation. Planering, utförande, resultat och användning blir mer självklar i slöjdprocessen när eleven ser ett syfte med mål tidigt i uppgiften. En del av eleverna påpekar att slöjdandet blir kul om man är bra på det, annars är det lätt att tappa inspiration och motivation. Det blir tydligt att med mer inflytande och samarbete vågar eleverna att pröva och ompröva i slöjdsalen. Det egna inflytandet påverkar motivationen i slöjdprocessen, för att arbetet ska bli så stimulerande som möjligt.

3. Hur ger eleverna uttryck för upplevelsen av görandet i slöjdundervisningen?

Eleverna uttrycker slöjdplanering som betydelsefull i slöjdandet, även om det är tråkigt i början för vissa elever. Sambandet kring planering och önskat resultat blir synligt för eleverna när deras processer följer en planering. Med hjälp av planering växer uppgiften fram och beroende av erfarenhet blir den mer och mer användbar. Eleverna uttrycker även att kommunikation är en viktig faktor i slöjdprocessen, då slöjdlektionen inte upplevs lika intressant om den är tyst. Det är vardagliga samtal som ger utrymme för nya kreativa idéer inom slöjdarbetet. Respondenterna uttrycker även att motivation är en nödvändig drivkraft i görandet.

8. Diskussion

Eleverna uppfattar och upplever ett kreativt görande i slöjdämnet vilket blir en bekräftelse från tidigare Nationella utvärderingar (2003; 2015). Samtliga elever i min studie uttryckte gemensamt att slöjdens syfte är viktigt, men att det är svårt att definiera innebörden med slöjdspråk. Jag ser ett genomgående mönster kring intervjuerna då merparten av eleverna anser sig få kunskap inom slöjd. Dessa färdigheter upplevs dock svåra att uttrycka med slöjdtermer. I Lgr11 står det att undervisningen ska bidra till att eleverna ska utveckla förtrogenhet med begrepp som beskriver arbetsprocesser, redskap och slöjdföremåls estetiska uttryck (2011, s.213). Vilket gör att diskussionen blir intressant eftersom det verkar som om att det saknas ett slöjdspråk i undervisningen ur elevperspektiv.

Min studie fick liknande resultat och uttalande som från den Nationella utvärderingen:

Eleverna är förvånansvärt samstämmiga i att slöjd är ett ämne i skolan som ska ge dem kunskaper om hur de ska ta hand om saker när de flyttar hemifrån och att slöjd kan vara bra för de elever som vill arbeta inom ett hantverksyrke (2015, s.77).

Detta uttalande relaterar enbart till ett av fyra långsiktiga mål som Lgr 11 i slöjd innehåller; ”förmåga att formge och framställa föremål med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker” (2011, s.213). Det blir synligt att fokus ligger på vad eleverna gör, de andra tre långsiktiga målen blir glömda. Detta verkar vara en bidragande orsak till varför slöjd uppfattas som det gör enligt senaste Nationella utvärderingen (2015).

8.1 Elevers inflytande kan ge ökat lärande

Deweys teorier kring att samspelet mellan intresse och aktivitet är utgångspunkten i lärandet, blir även synliga i min studie. Teori och praktik förenas med elevinflytande som utvecklas genom samtal under slöjddandet. Undervisningen är att sätta kunskaper i rörelse där lärprocesserna bearbetar olika innehåll, vilket Lindström & Pennlert (2016) understryker som viktig inom ämnesdidaktik. Slöjd är ett pågående, upptäckande och undersökande ämne där alla förmågor samarbetar utan att det finns ett färdigt facit.

Hantverksskicklighet är en sorts kunskap som oftast inte är verbal i sitt uttryck, det är en komplex sammansättning av kunskaper som samverkar.

Elevernas uppfattning och syn på slöjdämnet är att utvecklingen i slöjdprocessen sker i ett samspel mellan deras motivation, kreativitet och lust. Samma synsätt har Deweys filosofi med att när vi lär så riktar vi våra handlingar mot något och vi lär oss genom nya erfarenheter, "learning by doing".

Med tillräckligt "vilande" i görandet kan självförtroende få plats och självkänsla kan utvecklas enligt Westerlund (2015). Westerlund lyfter också fram att erfarenhet är nära kopplad till lust och olust. Lärandet bygger även på elevens inflytande och med ett frirum i arbetet. Elever menar att syftet med slöjd är tänka fritt, våga pröva, ompröva och att få använda sin kreativitet när de förklarar hur de upplever eget inflytande. Mitt sammanfattande resultat är jämförbart med slöjdforskaren Westerlunds (2015) om att det är avgörande hur eleven upplever sin undervisning i förhållande till slöjdföremålet och hur slöjdprocessen fortskrider.

Slöjdforskare Hanna Hofverbergs (2019) studie om miljö- och hållbarhetsundervisning kan överföras i kontext med hur viktigt slöjdmaterialets bidrag är i lärandeaktiviteten, men även att lärprocessen behöver uppmärksammas. Denna studie belyser även faktorer som elevinflytande, funktion, estetik samt synlig nytta för att sätta ord på slöjddandet. Respondenterna i min studie anser att val av fritt arbete kan resultera i ett ökat lärande.

Då framför allt kreativiteten nämns frekvent hos respondenterna, visar detta hur viktigt det är för eleverna att bli medvetna om processen, vad man har gjort, lärt sig och vilken kunskap de förvärvar. Detta kan bättre förstås av eleverna om de bereds möjlighet att utvärdera slöjdundervisning i grundskolan. Något som också är gemensamt med min studie är Marlène Johanssons (2002) resultat om att slöjdaktiviteter inte är tysta eller enbart fysiska. Detta är ofta en förekommande uppfattningen av så kallade praktisk-estetiska ämnen. "Slöjdaktiviteter medieras genom såväl språkliga som icke-språkliga resurser som sammantaget kan betraktas som konstituerande slöjdens i många bemärkelser kommunikativa natur" (Johansson, 2002, s.232). Genom att sätta ord på aktiviteter från slöjdverksamhet kan dokumenterade resultat användas i en offentlig och vetenskaplig debatt. Detta kan även utgöra en grund för vidare forskning samt bidra till

en positiv utveckling av slöjdämnet med dess betydelsefulla plats i skolan. Syftet bör tydligare klargöras för eleverna och med de ovan nämnda problemen kan det förhoppningsvis ske en förändring med attityden till slöjdämnet. Skolämnet slöjd bör vidareutvecklas för att öka medvetenheten om vad skolslöjden bidrar med.

8.2 Lärarens roll i slöjdprocessen

Det blir relevant som lärare att belysa vägen fram till resultatet, processen är viktigare än produkten. Syftet blir relevant eftersom elevernas uppfattning baseras på kunskap som utvecklas under slöjdprocessen. Lindström & Pennlert har ett svar på hur viktigt syftet är att förmedla till eleverna i undervisningen (2016, s.29). Även Hasselskog (2010) redogör för hur viktig lärarens uppgift är med att uppnå och sträva mot ett likvärdigt förhållningssätt i undervisningen. Det viktigt att vi som lärare tar vår profession på allvar. Vi måste utveckla vår undervisning fortlöpande med bland annat kollegialt lärande, beprövad erfarenhet och forskning. Slöjdforskaren Kajsa Borg (2001) visar med sin triangel att alla spetsar är lika viktiga. Nämligen en helhet med teori, praktik och estetik. Borg understryker betydelsen av olika aspekter för att kunna möta barnens olika behov i slöjdämnet. Vi lärare är där för eleverna och måste få möjlighet till att möta eleverna med bred pedagogisk mångfald. Detta på en jämlik och likvärdig grund med fokus på skolans viktiga uppdrag. Uppdraget är universellt och består av tre olika delar enligt Gert Biesta (Kornhall, 2018, s.42). Där är alla delar lika viktiga och det är samhället, kunskapen samt individen som triangulerar. Kunskap är också värdefull på flera sätt enligt Vetenskapsrådet och den bidrar även till individens och samhällets utveckling (2017).

Kommer nationella prov behövas även i slöjdämnet, för att lärarna ska uppnå ett likvärdigt förhållningssätt? Själv anser jag att det inte ska till fler bedömningar i slöjden. I slöjden är det misslyckanden som ska ge plats åt lyckanden. Jag menar att vi måste sammanfatta vikten av att vara uppdaterade inom forskning. Detta för att göra skillnad med att fortsätta jobba aktivt om vad slöjd är och vad det står för. Min uppfattning är att eleverna utvecklas vid varje slöjdtillfälle, där de tränar alla sina förmågor i sitt görande. De behöver våga pröva och göra fel, vilket utvecklar processen där vi lärare finns för att visa och ge feedback. Eleverna verkar inte alltid uppfatta att det dagliga görandet i

slöjdämnet ger kunskap. Kunskapen som utvecklas i processen är ofta osynlig och den bör förtydligas till eleverna.

Ur "*Slöjda för livet*" uttalar Hasselskog "sådan lärare, sådant lärande" (2008, s.187). Jag påstår att det är där vi måste fortsätta att samarbeta med andra slöjdlärare. Tillsammans måste vi ta makten över ämnet och skapa förutsättningar för att få fler slöjdlärodbildningar. Vi måste också som lärare fortsätta våga utmana och inte tappa oss själva i tidsbrist och känslan i att vara otillräcklig. Jag väljer att låta ett citat från en av eleverna avsluta uppsatsen: "Att våga pröva – annars kommer man ingenstans" (elev 6.8).

9. Referenser

Tryckta källor

- Borg, Kajsa/ Lindström, Lars red (2008). *Slöjda för livet*. Stockholm; Lärarförbundet.
- Borg, Kajsa (2001). *Slöjdämnet: intryck- uttryck- avtryck*. Diss. Linköping; Universitet
- Colnerud, Gunnel/ Granström, Kjell (2015). *Respekt för lärarprofessionen*. Stockholm; Liber.
- Dalen, Monica (2007). *Intervju som metod*. Malmö; Gleerups Utbildning AB.
- Dewey, John/ Hartman, Sven G/Lundgren Ulf P red, (1980). *Individ, skola och samhälle, pedagogiska texter av John Dewey*. Stockholm; Natur och Kultur.
- Hansén, Sven-Erik/ Forsman, Liselott red. (2017). *Allmändidaktik - vetenskap för lärare*. Lund; Studentlitteratur AB.
- Hjerm, Mikael/ Lindgren, Simon (2010). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö; Gleerups Utbildning AB.
- Hofverberg, Hanna (2019). *Crafting Sustainable Development*. Uppsala; Kph Trycksaksbolaget AB.
- Imsen, Gunn (1997). *Lärarens värld- introduktion till allmän didaktik*. Lund; Studentlitteratur.
- Kornhall, Per (2018). *Lärare - en handbok*. Stockholm; Natur & Kultur.
- Lindström, Gunnar/ Pennlert Lars Åke (2016). *Undervisning i teori och praktik - en introduktion i didaktik*. Ungern; Fundo Förlag AB.
- Patel, Runa/ Davidsson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund; Studentlitteratur AB.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. (Kapitel 1–2, 3:16). Stockholm: Edita Västerås/ Fritzes.
- Skolverket (2003). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003, NU-03*. Stockholm; Fritzes.
- Skolverket (2005). *Grundskolans ämnen i ljuset av Nationella utvärderingen 2003*. Kalmar; Lenanders grafiska.
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm; Nordstedts Akademiska förlag Studentlitteratur.
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund; Studentlitteratur.

Digitala referenser

Borg, Kajsa (2001). *Slöjdämnet: intryck, uttryck, avtryck*.

<http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A152698&dswid=-9374>

Hasselskog, Peter/ Holmberg, Annelie/ Westerlund, Stina. *Slöjdämnets situation, utveckling och forskning under 2009–2018*. Techneserien Vol. 25, No 3 2018.

<https://journals.hioa.no/index.php/techneA/article/view/3029/2955>

Hasselskog, Peter (2010). *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen*.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/21997/1/gupea_2077_21997_1.pdf

Hedin, Anna (ht 1996). *En liten lathund om kvalitativ metod med tonvikt på intervju*,

länk; <https://mau.instructure.com/courses/1837/modules/items/30407>

Johansson, Marlène (2018). *Doktorsavhandlingar inom det nordiska slöjdfältet*.

Techneserien Vol. 25, No 3 2018.

<https://journals.hioa.no/index.php/techneA/article/view/3031/2957>

Johansson, Marlène (2002). *Slöjdpraktik i skolan- hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap*.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/15749/3/gupea_2077_15749_3.pdf

KRUT, Kritisk utbildningstidskrift (1-2 2008). Nr 133/134 *Slöjd vidgar perspektiven*.

<http://www.krut.a.se/133/krut133-134.pdf>

Ojala, Milla (2013). *Constructing knowledge through perceptual processes in making craft-art*. Techne Series A, Vol. 20, No 3, 2013.

<https://journals.hioa.no/index.php/techneA/issue/view/92>

Skollagen (2010:800). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket (2003). *Nationella utvärderingen i grundskolan 2003*.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a6552c5/1553958429159/pdf1362.pdf>

Skolverket (2015). Rapport 425 *Slöjd i grundskolan, nationell ämnesutvärdering åk 6 och*

9.

<https://www.skolverket.se/getFile?file=3499>

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Skolverket (2011a). *Kommentarmaterial till slöjd, Lgr 11*.
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/kommentarmaterial/2011/kommentarmaterial-till-kursplanen-i-slojd?id=2565>

Skolverket (2018). *Reviderad läroplan för slöjd, Lgr 11*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Westerlund, Stina (2015). *Lust och olust - elevers erfarenhet i textilslöjd*.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:790324/FULLTEXT01.pdf>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

10. Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev till vårdnadshavare

Hej!

“Slöjdens betydelse för framtiden”, det är något som jag just nu undersöker med ett arbete på Malmö Universitet. Jag har f n ett uppehåll i slöjdsalen, men mitt intresse för slöjdamnet är pågående och detta med ständiga utvecklingsfrågor.

Jag undrar därför om ert barn får lov att delta i denna undersökning. Deltagandet är helt frivilligt och eleven har när som helst rätt och avbryta sin medverkan.

Uplägget för denna undersökning är att jag kommer använda mig av kvalitativa intervjuer, detta kommer att omfatta några elever i åk 4 och i åk 8. Det är frågor som rör slöjdundervisningen och hur deras syn på ämnet motiverar deras slöjdande och framtidsvision av slöjdamnet.

Jag följer Vetenskapsrådets etiska riktlinjer för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Inte under några omständigheter kommer jag att nämna eleverna på ett sådant sätt att de går att identifiera för utomstående. Jag kommer i intervjun behöva fråga om elevens ålder och kön.

Om ni undrar något eller vill veta mer om min studie, tveka inte att höra av er på annsofie.grentzmann@angsdals.se

Tillstånd till min undersökning har givits av skolledningen och undervisande lärare. Som vårdnadshavare behöver jag en underskrift **snarast** till att ni godkänner ert barns medverkan.

TACK på förhand // Ann-Sofie Grentzmann

Elevens namn: _____

Klass: _____

Vårdnadshavares underskrift: _____

Namnförtydligande: _____

Bilaga 2

TEMA	ANALYSFRÅGA	INTERVJUFRÅGOR
<p>Undervisning/ Lärande innehåll</p>	<p>Hur uppfattar elever lärandet?</p>	<p>1. Vad är slöjd för dig? 2. Vad tycker du om slöjdämnet och varför? 3. Hur bidrar slöjden med kunskap? 4. Varför tror du att slöjd finns som skolämne och hur skiljer sig det från andra ämnen?</p>
<p>Funktion/ Elevinflytande</p>	<p>Vad bidrar till elevens lärande?</p>	<p>5. Är det viktigt för dig att få välja/ göra utifrån det estetiska eller är det färg/form/funktion? 6. Vad tycker du är roligt att göra i slöjden? Varför då? Kan du ge några ex? 7. Tror du att du kommer att ha nytta av slöjdekunskaperna i framtiden? Hur då/varför inte?</p>
<p>Process innehåll</p>	<p>Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?</p>	<p>8. Vad är viktigt när du har slöjd? 9. Hur upplever du själva görandet? Tycker du det är rofyllt, stressigt eller hur skulle du beskriva det? 10. Vilka valmöjligheter har du när du ska påbörja ett arbete? 11. Vad motiverar dig i slöjden? 12. Tycker du att MOTIVATION är viktigt? 13. Hur kan du använda den i slöjdämnet, positivt eller negativt? Kan du ge exempel?</p>

Bilaga 3

Empirisk genomgång

Med mina åtta kvalitativa intervjuer har jag valt att ta bort namn men behåller vilken årskurs eleven går i. Jag betecknar intervjuerna med två siffror, ett till åtta först som är ordningsföljden och den andra siffran med årskurs, alltså en fyra eller åtta. Detta för att för att få en överblick och förståelse för hur länge eleven haft slöjd och har därmed en annan kunskapsnivå. Mina tre tema blir första angreppssättet i min empiri vilka vidare kopplas till de tre forskningsfrågorna. Utifrån de tre tema från intervjuguiden som är undervisning/lärande, funktion/elevinflytande och process innehåll har det formulerats tre forskningsfrågor mot bakgrund av syftet:

1. Vilka av kursplanens syfte menar eleverna att slöjddämnet ger och hur kommer det till uttryck i deras narrativ?
2. På vilket sätt ges elever utrymme för inflytande i slöjddämnet?
3. Hur ger eleverna uttryck för upplevelsen av görandet i slöjdundervisningen?

Syftet är att undersöka vad elever upplever och vad det är som påverkar deras uppfattning i ämnet slöjd. Nedan följer ett utdrag med sammanfattning av de transkriberade intervjuerna.

1.4

Hur uppfattar elever lärandet?

Slöjd är lite olika och det kan både vara roligt och lite jobbigt. Det uttrycks jobbigt när man inte förstår vad man ska göra, men det händer inte så ofta. Då saknar hen bättre instruktioner och då innefattar detta exakt vad hen ska göra, de och de. Slöjdekunskaperna kan användas när man ska sy, sprätta, virka, bygga och veta vad de olika verktygen heter. Slöjd finns (bidrar med kunskap) för att om man vill bli byggare eller designer, då är det genom slöjd man lär, egen reflektion. Slöjd skiljer sig från andra ämnen för att “det är så mycket mera så fysiskt och psykiskt, alltså man måste blanda båda istället för bara psykiskt och eller bara fysiskt”.

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet, utifrån intressen som hockey, gjort klubbställ, en väska i tx till sina kläder. Roligt eller inte roligt med slöjd JA. Nyttan med slöjd är att få användning av verktyg, skruvmejseln till skridskorna.

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Vad är viktigt "Att jag får använda min kreativitet". Följdfråga, Vad är det för dig? "göra saker som jag tycker de ska vara, få utnyttja vad jag vill göra". Vad upplevs i slöjddandet (processen), både och, stressigt om man måste bli klar innan lov eller om det är slöjdbyte, tidsramen påverkar. Valmöjligheter är positivt att när uppgifterna är gjorda "så får vi göra vad vi vill typ ja, det är positivt".

Motivation är "att det ska vara roligt och att det alltid går att göra något, man ska fastna för det". Har mest motivation i slöjdämnet, slipper sitta still och räkna och ha tråkigt, får använda sin kreativitet, se ovan

2.4

Hur uppfattar elever lärandet?

"Jag är inte den som tycker att slöjd är jättekul och jag är inte heller så bra på det". Slöjdkunskaperna kan användas "nått man kan bygga, man kan sy man kan skapa grejer, olika grejer". Slöjd finns (bidrar med kunskap) mer när man blir äldre, i trä bygger man och tx kan man fixa kläder, göra kuddar! Slöjd skiljer sig från andra ämnen, vet inte men jag tror att man använder mer verktyg än, mest penna, och iPad/dator, använder symaskin, såg, hammare "ja allting man gör med händerna, både positivt och negativt".

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet, "jag skulle säga både och, man vill ju inte göra något som är jättefult, men måste ju också göra det bra, lära sig av sina misstag"

På frågan om du är bra på att våga kom svaret "det kan man säga".

Roligt eller inte roligt med slöjd, det är roligt om "man kan vara bra på det, man kan tycka att det ser bra ut, man kanske tycker det är kul att göra det".

Nyttan med slöjd, "fixa kläder ibland och man måste inte köpa nya hela tiden, om man går till skolan och lär sig hur man syr". "Man kan bygga sin egen uteplats istället och bygga sitt eget hus istället för att köpa".

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Vad är viktigt; ”Det är väl när man jobbar hårt och när man ska vara nöjd med det man bygger. Ja, man ska väl lyssna på genomgångarna vad läraren säger så man lär sig. Ja, hur man gör och vad man ska kunna”. Vad upplevs i slöjdandet Mycket tid, ganska lugnt, ingen stress. Valmöjligheter är ofta samma saker, får välja färg och tyg. Att välja själv känns lite bra “Man får ett eget utseende” om alla får samma blir det inte kul.

Motivation; nöjd när det blir bra av det man syr, bygger “när man är bra på, så kanske att man tycker det är roligare och är det roligare så gör man det oftare och gör man det oftare så blir man bättre”. Hen finner motivation i andra ämnen men inte i alla, motivation är ganska viktigt. Använder motivationen i slöjden; “man kan pusha andra och hjälpa dom och man kan hjälpa, ge stöd, man kan visa hur man kan göra, ja vara en bra kamrat”

3.4

Hur uppfattar elever lärandet?

Slöjd är “det är typ att man får vara kreativ, man får hitta på saker, bygga ihop saker och ja ibland misslyckas man och fast då får man börja om och sedan kanske man kan lyckas”. Tycker om slöjden för “man får ju leka med sin fantasi och skapa och så, jag gillar att pyssla och sånt, det är roligt”. Slöjd finns för att användas i framtiden, snickra stol, sy ett lappmärke,

Slöjd skiljer sig från andra ämnen för att “man får ju hitta på, vara påhittig och använda fantasin”.

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet, “jag vill bli nöjd, jag gillar mest att rita upp det hur jag vill ha, och liksom sätta typ färg på det sedan börjar jag bygga på det för då vet jag vad jag ska ha. För sen om man börjar bygga på det och inte vet vilken färg man vill ha, då kanske man tar någon färg man inte gillar och då kanske man inte gillar det man har gjort liksom”. JA, roligt med slöjd. Nyttan med slöjd; ”man kan lappa ihop det istället för att slänga”. spika tavla, så det är bra att ha slöjd.

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Vad är viktigt; att göra så mycket man kan, inte vänta. Med själva görandet tycker hen “jag tycker mer väl att det tar lite längre tid att man ska sitta och göra men själva skapelsen blir ju då bättre för att man har ju planerat den, så att man inte bara slänger ihop något”.

Vad upplevs i slöjdandet, både positivt och negativt; “det kan vara båda, om man verkligen har planerat ett tag vad man ska göra, då kan det bli negativt om man misslyckas men man lär ju sig av sina fel, liksom, så nästa gång kanske man inte gör på det sättet”.

Vilka valmöjligheter; om man inte får välja blir det tråkigare. “Men på träslöjden när man har gjort några saker då får man välja fritt och så det tycker jag är roligt när man får välja fritt”.

Motivation är viktig tycker hen. “Samarbeta eller göra ngt stort projekt tillsammans liksom det är roligt”. “Man kan samarbeta, har man ingen motivation så sitter man där liksom och har tråkigt och då vill man ju inte göra något och då har man ju inte gjort något”.

4.4

Hur uppfattar elever lärandet?

Slöjd är “alltså det jag vet inte riktigt men det är väldigt kul iallafall”. Inte valfritt men väldigt varierande (inte räkna mattetal i en bok). Slöjdkunskaperna uppfattas att lära av det vi gör, ta instruktioner är bra, att öva. Slöjd bidrar med kunskap för att “ja det är mer att man gör saker för att få reda på dom, man använder dom”.

Slöjd skiljer sig från andra ämnen för att “man rör ju sig väldigt mycket”.

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet, det varierar. Roligt med träslöjd men mer nytta med tx slöjd. Nyttan med slöjd; “oftast brukar vi göra ritningar och så innan man gör grejer och det är ju t.ex. för arkitekter och då utvecklar man och så, processen”.

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Vad är viktigt att veta vad man gör, tror att tekniken hjälper. Vad upplevs i slöjdandet vid tidsbrist, men brukar hinna. Vilka valmöjligheter; “Det tycker jag väl, de gör ett exempel

men sen så är det såsom får jag välja färger, måla och kanske ändra en liten del och så också”.

Motivation är viktig men kan inte riktigt förklara, men när det är valfritt, inte likt andra lektioner, lite mer nödvändigt att gå dit. Blir ofta nöjd med sina alster.

5.8

Hur uppfattar elever lärandet?

Slöjd är “jag tycker det är bra att man har slöjd för man lär sig väldigt mycket som man kanske kan behöva”, “inte min grej, men träslöjd är ändå roligt”. Slöjdkunskaperna bidrar “ i träslöjden att man lär sig att hantera olika verktyg och ja det är väl lite så, om man lär sig att använda en hammare kanske man senare någon gång när man blir äldre kanske spik, skruv eller sömmar”. Slöjd skiljer sig från andra ämnen för att “Då kan man komma ifrån och använda fantasin”.

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet inte så viktigt, men att välja själv är roligt. Inte roligt med tx slöjd för ”när man ska sy för jag vet inte jag vet knappt hur man använder symaskinen, det är komplicerat för mig, det är för pilligt och sådana saker”. Det är inget som lockar. I trä behövde hen något och då “så då byggde jag en hållare som man kan lägga sina lurar på”. Nyttan med slöjd när något ska fixas själv eller om man vill bli byggare.

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Vad är viktigt; “en sak jag tycker att det är viktigt att det inte ska vara tyst, verkligen i slöjd, måste ha en viss diskussion med kompisar, deras idéer som man kan ta hjälp av”. Vad upplevs i slöjddandet “Samarbete och prata är bra i slöjden”. För långa arbeten är trist. Vilka valmöjligheter; “Jag tror inte man säger mot läraren, de flesta säger inte emot läraren, tiden som blir använd, det tar för lång tid, då ser oftast läraren att eleverna börjar bli deppigare och sånt”. Det som är viktigt är “betyget, inte för att jag ska använda kunskapen - jag skiter faktiskt i det andra, jag brukar inte använda”. Motivation stor del betyg, frågade om hen fick kunskapskraven; “en och annan sak som är så där att läraren borde förklara lite mer detaljerat vad man ska göra för att de brukar säga att man ska gå

in och titta på videoklipp när andra visar. Eller bok eller så men det är mycket enklare att förstå när läraren visar”. Detta motiverar hen.

6.8

Hur uppfattar elever lärandet?

Slöjd är **“när jag tänker slöjd tänker jag på att roligt skolämne tycker det är roligt att komma bort från skrivandet och ja, skrivandet tänkandet och kan liksom jobba med händerna och fingrarna. Jag tycker bara det är kul. Komma på lite fina idéer och vara kreativ”**. Slöjd bidrar med för att “jag menar att det hör väl ändå lite ihop, man måste lära sig teknikerna för att kunna använda materialet”. Slöjd skiljer sig från andra ämnen för att få förkunskaper om man väljer något arbete som att bygga eller sy. Hen upplever att lära sig helt nya saker i tx och nya grejer i träslöjd.

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet; “nu har jag träslöjd och då gör vi “automatere” och då hade P genomgång innan jag började med det, då ritade jag upp en ganska så bra beskrivning vad jag skulle göra, så jag följer den hela vägen och sen så i slutet har jag lagt till lite detaljer och sånt. Nu när jag är klar har det blivit ett väldigt bra resultat. Så en bra planering plus lite ändringar under tiden det är jättebra”. Roligt med slöjd för; “Att vara kreativ på fri hand, det är nog för då kan man planera någonting själv, någonting som man har nytta av eller bara något som man tycker är roligt”. Nyttan med slöjd, har redan haft “Ja tror faktiskt att jag verkligen kommer att ha det, jag har redan haft det för jag och min pappa o bror byggde ett trädäck där hemma på egen hand och där har träslöjden inflytande på det. För o jag inte hade haft de kunskaperna där hade jag inte kunnat hjälpa till där, så jag tror att jag kommer att ha mycket nytta där”. Laga kläder? “Absolut, ifall man slår hål på knäna eller om man blir äldre och skaffar barn, så dom, ja de brukar slå hål på grejer då skulle det vara jättebra ifall man kunde sy ihop det själv, med en lapp eller så”

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Vad är viktigt ”jag tror att jag fortfarande är inne på det där med kreativitet, jag tycker det är viktigt!” Vad upplevs i slöjddandet “man kan gå på en slöjdlektion och samtidigt jobba effektivt och få sina saker gjort”. Vilka valmöjligheter; “Man kan ju välja mycket själv

även om man har fått ett arbete”. Motivation= “kreativitet, använda energin som man har på ett bra sätt, hitta på nya idéer”. Eleven tävlar mycket och jämför sin sport “jag brukar tävla i mycket, kanske är det att sy de snyggaste stygnen eller snabbast”. “Så innan man går in på en lektion måste man vara motiverad för att vara effektiv”, tips; “ja, var kreativ”. Något som också var viktigt för motivation är “att våga pröva annars kommer man ingenstans”.

7.8

Hur uppfattar elever lärandet?

Slöjd är “det är väl typ kreativt, typ nästan lite pysselaktigt, fast det är ju inte pyssel man gör men lite”. Det beror på vad man gör, man får göra något som man har användning för sen också, det är roligare. Slöjdkunskaperna kan användas i framtiden, äldre och ska laga saker, “allt kommer man säkert inte ha användning för men någonting”. Slöjden bidrar med olika. Slöjd skiljer sig från andra ämnen “här är inte så mycket plugga och så utan typ så här sy bara, ett stygn så fattar man det. jag vet inte varför det finns som skolämne, har inte tänkt på det”.

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet ja beroende på vilken person hen slöjdar till, tror att det är viktigt att välja färg själv. Roligt eller inte roligt med slöjd beroende på vad man gör. Helhet är kul, “tycker inte det är kul att typ säga ut en gubbe, i så fall är det roligare att göra ett hus kanske, det är lite mer att jag får inreda det och vara mer pillig och där kommer det kreativa in igen”. Vågar pröva nytt ibland, “om det är något nytt som kan förstöra hela så tror jag inte att jag hade gjort det men om det bara är lite småsaker kan jag nog testa det”.

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Viktigt är att “kul när vi får prata för då får man också prata om fritiden och då kan man också få hjälp när man pratar istället för att det ska vara tyst”. Vilka valmöjligheter, det här ska vi göra säger läraren, då “kan man ändå säga kan man få göra en egen, med egen ficka och mönster, och de säger de ja, då är det roligare också”. Motivation i slöjd är; **“kul att göra det själv, egna beslut”**. Det kan också vara “om man typ i början av ett

projekt så om man ser någon annan som gjort det kanske man får bilder av hur det kan se ut och då kan det bli jättekul för då börjar man tänka på hur man själv kan göra det”.

8.8

Hur uppfattar elever lärandet?

Slöjd är “slöjd är väl ett slags ämne som jag själv känner att det är där jag får ut min kreativitet, där jag får visa vad jag kan och lite undanflykt för mig än de andra ämnena eftersom det är lite annorlunda, att man får mer visa och ta det lugnt och ja”.

Slöjdkunskaperna kan användas och bidrar med “det är väl kunskap med massa grejer, syslöjd är bra om man lär sig att sy, pilla med händerna, man får en slags “imagination” man får större, man får tänka utanför boxen, eller hur man kan säga, komma på nya grejer och lösningar, pröva nya saker”. “det jag får säga är väl för att jag är en ganska kreativ människa av mig och just det är ett av de ämnena där jag får visa mest och pilla och pröva på och bestämma själv vad jag ska göra och hur jag ska göra det och lite så.” Slöjd skiljer sig från andra ämnen för att “vissa ämnen är lite mer instängda i lådor där man måste följa vissa grejer men slöjd känner jag att man kan då att man får tänka utanför och man får göra fler grejer man får nästan lite ja, egna allts egen uppfattning av det. Man får en uppgift, men man kan utvidga uppgiften jättemycket och göra sin egen version av det medans andra grejer måste man exakt göra det som står”.

Vad bidrar till elevens lärande?

Är det utifrån färg/form/funktion/det estetiska/helhet; **“jag gillar ju mycket färger och pyssla, så att för mig är det skönt att jag fått iväg det där med funktionen och allt, själva uppbyggnaden sedan får jag bara bomba ner den med alla mina tankar, måla åh och allting att tänka på det är som roligast, skönt att vara klar med det tråkiga först, så att kan man lägga ner all tid på detaljer småsaker”**. Egna val och uttryck; “jag älskar att vara unik, nya grejer, bygga på om något är tråkigt, efter det vill jag liksom bara bygga på nya detaljer, nya färger, nya småsaker, som inte andra har och som jag har kommit på själv”. Nyttan av slöjd; “man utbygger ju sin kreativitet när man får göra vad man vill och man blir mer kreativ och får mer tankar och det är väldigt bra att vara kreativ tycker jag i olika samband när man kommer på nya grejer och nya lösningar, jag tycker det absolut jag vill ju väldigt gärna jobba med någonting som visar kreativitet och

slöjd och bild och de där ämnena. Jag gillar att få visa min kreativitet och att få pyssla och hålla på med de där sakerna. Det betyder mycket för mig för att jag har det som hobby”.

Vilken betydelse har slöjdprocessen i lärandet?

Vad är viktigt med klara beskrivningar i början, att man har resurser och hjälpmedel. ”Jag är ändå en sådan person som måste ha sin inre ro, det är liksom då jag känner verkligen att jag kan sätta mig in i instruktionen och tänka tyst för mig själv och så här komma på en massa saker. men om någon skulle snacka med mig för mycket skulle mina tankar gå någonstans, så det är så där blandat. Det behöver inte vara helt tyst, men inte för stökigt heller, lagom blandning”. Vad upplevs i själva görandet; “Alltså att planera kan man ju tycka att det är tråkigt från början men sen så efteråt fattar man ändå hur mycket det gjorde för hela projektet. Att man planerade och gjorde och det blev så mycket enklare, då man gör mindre fel och det var mycket bättre att göra även om jag tyckte det var tråkigt, men det kan vara intressant också, eftersom man kan blir liksom taggad av att göra det när man vet exakt hur man ska och hur man ska göra det. Det blir roligt”. Både resultat och betyg är viktiga, men resultatet viktigt? Vilka valmöjligheter; en grej sen välja, alla väljer olika. “Det är skönt när någon säger, ibland kan det vara svårt att påbörja något vad man ska göra liksom, så efter det kan man bygga på, bygga på.” Motivation = Resultatet! Man har ju så många tankar hur man vill att det ska bli, man blir ju motiverad så här i slutet kommer det att bli så fint och att det här ska det se ut, jag ser oftast en bild framför mig och hela tiden kämpar jag för att det ska se ut så här. Antingen ser det ut så eller så kanske det inte ser ut så. Våga och tänja gränser och få bra betyg och ha roligt”. Motivation är; “jag tycker det är jätteviktigt. Ifall du inte har motivation blir allt tråkigt. men när man väl har känt motivationen att man kan göra nästan vad som helst, så bara vad man vill göra det, så länge man vill kan man nästan göra vad som helst”. “ett exempel var att motivera mig när jag skulle planera, det här slutar bra om du planerar! Asså om du kör på kommer du tacka dig själv i slutändan eftersom resultatet kommer bli 10 ggr bättre ifall du gör detta här. Då blir det en slags motivation för resultatet”.